

REACTION PAINING

Et redskap for kommunikasjon
og sosial deltakelse
for utsatte barn og unge

 NTNU

Institutt for sosialt arbeid

THRANA • GJEITNES • HASSEL IVERSEN

Design og layout: Marius S. Stokke
Fotografi: Elin Hassel Iversen og Kirsti Gjeitnes
Trykk og produksjon: NTNU Grafisk Senter

Peacepainting - et redskap for kommunikasjon og sosial deltakelse for utsatte barn og unge

Versjon 1 (2022)

ISSN: 2535-325X

Rapport nr. 9

Forfatter(e):

Hilde Marie Thrana, Kirsti Gjeitnes, Elin Hassel Iversen

Oppdragsgiver(e):

Samarbeid mellom Senter for barnevernsforskning og innovasjon ved ISA, Peacepainting org, Brønnøy og Bindal kommune

Sammendrag

Kunst og sosialt arbeid

Denne rapporten bygger på et feltarbeid i samarbeid med organisasjonen Peacepainting (PP), som arrangerer maleverksteder for barn, unge og voksne nasjonalt og internasjonalt. Vi har fulgt dette arbeidet gjennom deltakende observasjon og intervju av barn som deltok i malerverksteder gjennom et tidsrom.

Ved bruk av ulike metoder har vi dokumentert; Peacepaintings metodikk, barnas deltakelse, og interaksjoner mellom barna og barn og instruktører. Formålet har vært å undersøke hvilken betydning malekunst kan ha som redskap for kommunikasjon og mestring for barn som opplever utenforskap i skole og oppvekstmiljø.

Sentralt i prosjektet har vært å fremme barns stemmer, og undersøke hvilket budskap barn formidler gjennom malekunst og tekstarbeid. Resultatet viser at barn som har utfordringer både kommunikasjonsmessig, og sosialt i sitt oppvekstmiljø finner «kunststrømmet» som et fristed, og et sted der de får utrykke seg selv, bli sett og oppleve erfaringer av mestring.

INNHOOLD

Forord	5
Bakgrunn for prosjektet	7
Hvorfor er dette et viktig forskningsområde?	8
Forskning på området	9
Peacepainting – maling for likeverd og fred	11
Prosjektets organisering og metodisk gjennomføring	13
Utvalget	14
Resultater	19
Peacepainting – arbeidsmetode, pedagogisk konsept	20
Barnas deltakelse i verkstedene	23
Fra ambivalens og uro til konsentrasjon og engasjement	23
Inne i malersalen versus ute i frikvarter	26
Sosial læring i arbeidsfellesskap	28
Malekunst som redskap for kommunikasjon og kreative samspillsformer	29
Maling, musikk og følelser	32
Kommunikasjon om utfordringer i skolemiljø og det å se de andre	36
Individuell deltakelse, selvstendighet og mangfold	39
Hva er barnas budskap gjennom bilder, tekst og fortellinger?	43
Oppsummerende funn	47
Hva betyr maleverkstedene for deltakerne?	48
Hvilken betydning har maleverkstedene for barn som har utfordringer i skolen?	49
Kjennetegn ved kunstaktivitet som skaper livsutfoldelse og mestring	51
Anbefalinger videre:	52
Litteratur	53
Meldeskjema for behandling av personopplysninger	55
Informasjonskriv - barn og foreldre	58
informasjonskriv og samtykke - lærere og ansatte	62
Intervjuguide - barn og unge	64

FORORD

Prosjektet «Kreative maleverksted, oppvekst og sosial deltakelse», har vokst seg fram gjennom et samarbeid mellom organisasjonen Peacepainting, Brønnøy kommune, Bindal kommune og Institutt ved sosialt arbeid/NTNU, gjennom en toårs periode. Dette har vært et pilotprosjekt der hensikten har vært å få mer kunnskap om hvilken betydning kunst som aktivitet kan ha for barn og unge som har sosiale utfordringer i skolen. Gjennom samarbeidsmøter, dialoger og felles deltakelse på møter og seminarer har vi gjennomført et forskningsprosjekt som bærer preg av å være et samskapings-prosjekt mellom deltakende aktører.

Målgruppen for dette prosjektsamarbeidet er barn og unge som har utfordringer med sosial deltakelse i skole og oppvekstmiljø, som opplever utenforskap og mobbing, og som har utfordringer med å nå fram med sin stemme og sitt budskap til omgivelsene. Kunstaktivitet blir i prosjektet sett på som en alternativ kommunikasjonsform som kan supplere og utfylle det verbale språket og som gir nye muligheter til å kommunisere seg selv til omgivelsene.

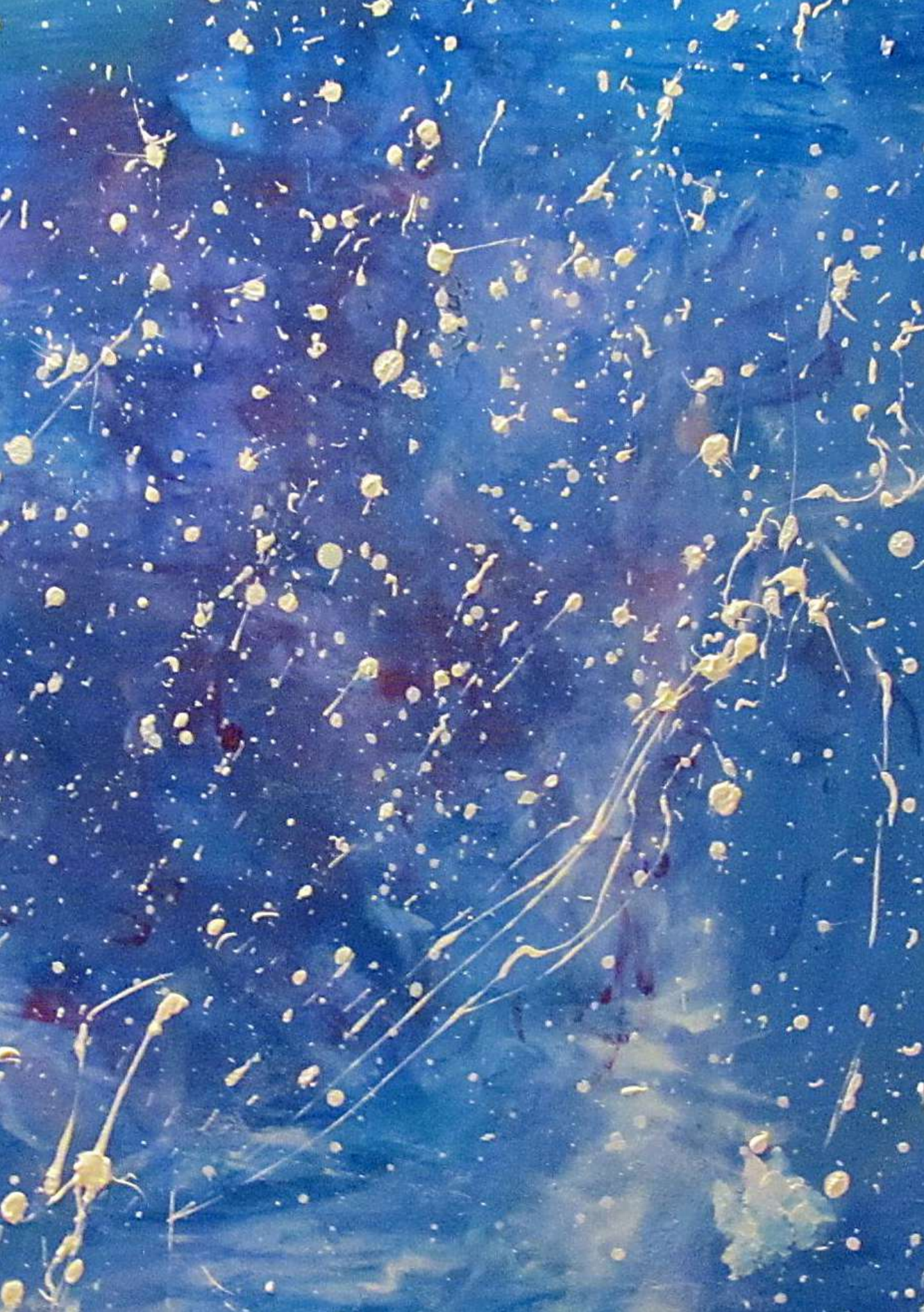
Rapporten formidler hvordan bruk av bildekunst som aktivitet kan bidra til å involvere barn på en ny og annen måte enn tradisjonelle læringsmetoder. Peacepainting har gjennomført maleverkstedene for deltakende barn i prosjektet. De har utviklet sin egen metodikk som de har anvendt gjennom omtrent 360 verksteder i ulike land over en 10 års periode. Rapporten tar opp hvordan barn kommuniserer gjennom billedkunst, hva det sosiale fellesskapet i verkstedet bidrar med for utvikling av kreativitet og formidlingsbehov, og spørsmålet om hvilken overføringsverdi denne type kunstaktivitet kan ha for barns deltakelse i skole og oppvekstmiljø.

Vi vil spesielt takke gründer og daglig leder for Peacepainting Catrine Gangstø, for åpenhet og inkludering av forskergruppen i sitt arbeid. Instruktørene Inger-Hilde Nyrud og Vibeke Steinholm for tilrettelegging og godt samarbeid gjennom feltarbeidet.

En stor takk også til Brønnøy kommune ved ordfører, oppvekstsjef og skoleledere, og til Bindal kommune ved oppvekstsjef for engasjement og deltakelse, særlig i prosjektoppstart. Videre vil vi også takke ledelsen ved Institutt for sosialt arbeid for at vi i forskergruppen har fått brukt tid og ressurser til å utvikle dette pilotprosjektet.

Trondheim, oktober 2022

Hilde Marie Thrana, Kirsti Gjeitnes og Elin Hassel Iversen

BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

Dette prosjektet ble etablert med bakgrunn i et samarbeid mellom organisasjonen Peacepainting (PP) og Senter for barnevernsforskning og innovasjon ved Institutt for sosialt arbeid, NTNU. Bakgrunnen for samarbeidet er et felles formål om å få mer kunnskap om hvilken betydning og effekt malekunst kan ha for barn og unge som har ulike utfordringer i skole og nærmiljø.

Prosjektet er tverrfaglig og bygger på et samarbeid på tvers av ulike kommunale sektorer som kultur, helse, barnevern og oppvekst. Prosjektet er derfor utformet i felleskap mellom deltakende kommuner, PP og forskergruppe. Et viktig overordnet mål for prosjektet har vært å prøve ut, dokumentere og utvikle nye metoder og aktiviteter som kan virke skapende, forebyggende og helsefremmende for barn og unges deltakelse i sitt oppvekstmiljø. I dette prosjektet undersøkes aktiviteten kreative malerverksted for barn og unge i regi av Peacepaintings metodikk.

Utsnitt fra: «En stor utsikt i mørke» (Jmf. s 43)

HVORFOR ER DETTE ET VIKTIG FORSKNINGSSOMRÅDE?

Kunst representerer ulike alternativer for menneskelig uttrykk og utfoldelse og blir ofte betegnet som en egen form for kommunikasjon som kan hjelpe oss til bedre å kommunisere følelser og begreper ved at kunsten stimulerer sansene i stor grad (Fancourt & Finn, 2019). Bruk av kunst som aktivitet for barn og unge vil også være et tydelig alternativ til digitale, kommersielle kommunikasjonsplattformer som i stor grad dominerer barn og unges hverdag. Gjennom kjente influensere blir barn og unge ofte påvirket til økt konsum og fokusering på sin individualitet hvor kropp og utseendepresset for å bli sett og ansett som en attraktiv person er sterkt (Thorvaldsen, Westgren, Egeberg, & Rønning, 2018).

Kunst som et redskap for kommunikasjon vil stå i kontrast til mye av skolens aktivitet, der barn og unges stemmer først og fremst blir fremmet gjennom deres verbale språk og i den grad de er i stand til å uttrykke sine meninger verbalt. I FNs barnekonvensjon § 12, står det at barn skal bli hørt i den grad de er i stand til å uttrykke sine meninger. Her henvises det også til verbal kommunikasjon for medvirkning (Thrana, 2008).

Ulike former for kunstnerisk virksomhet kan være med på å gi stemme til barn og unge, og kan være særs viktig for de som i liten grad opplever seg inkludert til deltakelse i klassemiljøet, eller som opplever seg lite sosialt verdsatt i sitt oppvekstmiljø. Det er denne gruppen barn og unge vi særskilt har i tankene i vår undersøkelse av barns deltakelse i malekunst. Samtidig vil kunst i sine mange former være en mangfoldig måte å kommunisere på for alle barn og unge, uavhengig av kulturell og sosial bakgrunn.

Huss og Sela-Amit (2018) som har forsket på bruk av kunst i arbeid med sårbare grupper mennesker, sier at kunstnerens dialog med lerretet bidrar til å skape en forbindelse mellom personens indre liv og sitt hverdagsliv. Kunsten blir et redskap som bidrar til og synliggjør hvordan folk har det, og hvordan de forstår sin plass i omgivelsene. Ut fra dette vil kunsten både ha en hensikt for individets selvforståelse, men også i sammenheng med å forstå seg selv i samspill med omgivelsene.

FORSKING PÅ OMRÅDET

Vi ser at i Norge er det i liten grad forsket på hvilken betydning malekunst som aktivitet kan ha for barn og unge. Noe kunnskap har vi om bruk av musikkterapi i arbeid med utsatte barn og unge, og den viser en klar positiv effekt på deres deltakelse og mestringsfølelse (Krüger, Risnes, Nilsen, & Høiseith, 2019; Krüger, Strandbu, & Stige, 2014). I drama- og teaterfag finner vi forskning som vektlegger medvirkning og demokrati, som viser at det er viktig for deltakerne å få sin egen arena for å kommunisere sitt budskap (Heggstad, Rasmussen, & Gjærum, 2017).

Hvordan kunst virker som redskap for kommunikasjon for barn som har sosiale utfordringer i sitt hverdagsliv, har vi derimot manglende kunnskap om. Samtidig har det internasjonalt vært en stor oppblomstring i de siste årene av prosjekt som knytter kunstutøvelse til sosialt arbeid og helsefag. Innen sosialt arbeids forskningsområde er det nylig publisert en samling av ulike forskningsprosjekter som viser bruk av ulike kunstformer overfor utsatte grupper i samfunnet, og at kunstaktivitetene har en positiv effekt på deres livsutvikling (Huss & Bos, 2020).

Det finnes også en god del studier som viser sammenhengen mellom god psykisk helse og bruk av kreativ malemetodikk, da særlig relatert til billedterapi (Cumming & Visser, 2009; Gambrel, Burge, & Sude, 2020; McDonald, Holtum, & Drey, 2019). Billedterapi er innrettet mot bruk av malekunst som terapi og i behandlingsøyemed. Noe av det denne forskningen viser, er at det å uttrykke seg gjennom maling og kunstaktivitet har en positiv effekt på den psykiske helsen og for livsutviklingen, i tillegg til at kunst er et redskap for deltakerne for å kommunisere sin egen historie.

Utviklingspsykologien er samstemt i at evne til å kommunisere med omgivelsene og det å bli hørt, er avgjørende for barns utvikling og tilhørighet til foreldre og omgivelser (Ainsworth, 1978; Stern, 2003). Sentralt er også sammenhengen mellom barns lekutvikling og voksnes kunstutfoldelse og betydningen dette har for utvikling av mening og livskvalitet (Winnicott, 2005). Mye av denne forskningen bygger på en psykologisk tilnærming til kunst som redskap for kommunikasjon.

Kunst som kommunikasjonsform er også sentralt i dette forskningsprosjektet. Vi støtter oss til Batesons vide definisjon som innebærer at kommunikasjon er ord, symboler og tegn, ansiktsuttrykk, følelser, stemmebruk og væremåte. Malekunst kan sees som en sirkulær kommunikasjonsprosess, i vedvarende stadig endring mellom de og det som kommuniserer (Bateson, 2000). Motivet, fargene og komposisjonen kommuniserer i «dialog» med kunstneren.

I tillegg har vi anlagt et perspektiv som ser på barn som utøver malekunst, sin deltakelse i felleskapet i lys av Wengers teori om sosial læring og læring i praksisfelleskap (Wenger, 1998; Wenger, 2000). Her har vi studert hva det er som skaper tilhørighet og deltakelse i et malekunstfelleskap.

I analysen av maleverkstedene for barna har vi sett på den individuelle maleprosessen til deltakerne, deres samhandling med de andre i verkstedet, og hvilke budskap barnet kommuniserer til omverdenen. Barnets aktivitet med bildekunst vil derfor ha flere sider, og kommunikasjonen og relasjonene med de andre er sentral. Vi ser på barnets sosiale deltakelse og samspill med de andre som et resultat av prosessen med kunstaktivitet, der både den individuelle deltakelse og individet i felleskapet er viktig. Her er vi også nysgjerrige på om aktiviteten har innvirkning på sosial deltakelse utenfor rammen for kunstaktivitet, i barnets skole og nærmiljø.

PEACEPAINTING – MALING FOR LIKEVERD OG FRED

Oversatt sitat hentet fra
<https://www.peacepainting.org/>

En av hovedaktørene i dette prosjektet er organisasjonen Peacepainting (PP) som har gjennomført maleverkstedene i prosjektperioden. PP arbeider gjennom malerier og utstillinger for å «løfte menneskenes stemmer, spesielt barns, i samfunnet». De har i mange år vært en sentral aktør både nasjonalt og internasjonalt, i å arrangere maleverksted for deltakere i alle aldre. De har nå gjennomført omtrent 360 maleverksted i til sammen 19 ulike land. Ulike bidragsytere har støttet virksomheten, blant annet kommuner, fylkeskommuner, ulike statlige departement, private aktører, Avd. Fred FN, mfl.

Hensikten med verkstedene er å skape fred, likeverd, mestring og felleskap for deltakerne. PP har utviklet en egen metodikk der deltakerne gjennom bruk av farger og maleuttrykk lager bilder som går til utstillinger både nasjonalt og internasjonalt. Metodikken har et universelt preg, uavhengig av språk og kultur. Det er gitt instruktør opplæring til deltakere fra de ulike landene. I Norge har virksomheten hatt store deler av sin aktivitet i ulike kommuner i Nord-Norge og Trøndelag. Selv om deltakerresponsen på verkstedene har vært stor, har det i liten grad vært undersøkt hvilken effekt og betydning verkstedene har for de som har deltatt. Både for metodisk videreutvikling og som et grunnlag for at kunstaktiviteten kan etableres som en fast virksomhet i aktuelle kommuner, er det av interesse både for PP og de kommunale aktørene som bruker PPs tilbud, å få mer kunnskap om hvilken nytte maleverkstedene har for deltakerne.

PROSJEKTETS ORGANISERING OG METODISK GJENNOMFØRING

Siden det er forsket lite på bruk av bildekunst som kommunikasjonsredskap for utsatte grupper barn og unge, fant vi det hensiktsmessig med et åpent og eksplorativt design, da denne studien også skal fungere som en pilot som kan gi grunnlag for videre studier på dette området. Vi startet derfor utviklingen av prosjektet med å invitere ledere for ulike etater i de aktuelle kommuner til å delta i utformingen. Vi drøftet med dem hvilke behov etater som oppvekst, kultur og helsesektor ser for gruppen barn og unge som faller utenfor i skole og oppvekstmiljø. Disse deltakermøtene gav et grunnlag for å velge ut skole og gruppe barn som skulle delta, og hvilke forskningsspørsmål som var aktuelle å utforske. Denne tilnærmingen har preg av aksjonsforskning (Abbott & Taylor, 2013) som innebærer en tydelig involvering av samarbeidspartnere og at utviklingen av prosjektet gjøres i dialog med instruktører, kommunale ledere, skoler og forskere.

UTVALGET

Maleverkstedene ble gjennomført i to relativt små kommuner, hvor den ene kommunen er en bykommune med i underkant av 8000 innbyggere (kommune 1), og den andre et bygdesamfunn med 1400 innbyggere (kommune 2). Begge kommunene har lang reiseavstand til fylkeskommunale og statlige tjenester innen helse, velferd og utdanning. De ligger over landsnittet i arbeidsledighet og andel lavinntektsfamilier. Det er også en prosentvis høyere andel som mottar stønader fra NAV enn gjennomsnittet i landet. Befolkningen består også av en andel innbyggere med innvandrerbakgrunn, deriblant med flyktningstatus og asylsøkerbakgrunn². Vi samarbeidet med to skoler fra disse kommunene og derav har vi også to ulike utvalg av barn i studien.

Utvalg 1 er en gruppe barn fra den største kommunen (kommune 1). Det er barn i alderen 10-12 år som kom fra en stor barne- og ungdomsskole. Utvalget var strategisk sammensatt og besto av barn med flyktningbakgrunn og etniske norske med utfordringer i sosial inkludering i klasse- og oppvekstmiljø, og to barn som var godt sosialt inkludert i klasse og vennemiljøet. Dette ble gjort med hensikt da vi ville undersøke om bruk av malekunst som verktøy for kommunikasjon har en særskilt betydning for barn som sliter med å være inkludert i oppvekstmiljøet. Variasjon i gruppen anså vi også nødvendig for å unngå stigmatisering, og for å se samhandlingen mellom barn som har ulike roller i skole- og klassesammenheng. Det var til sammen 8 deltakere i gruppen. Det ble arrangert to samlinger med maleverksteder. Begge varte i to dager og hadde en dagsvarighet fra 3 – 6 timer.

Utvalg 2 var fra den minste kommunen (kommune 2) og besto av fire grupper sammensatt på tvers av alle barn fra 2. – 5. klasse. Her ble det gjennomført fire verksteder av 2 timers varighet. Til sammen deltok 32 barn.

² SSB2021:
Befolkningsstatistikk.

Oversikt over utvalg, metoder og aktivitet.

DESIGN OG METODE	
Aktivitet i Peacepainting maleverksted	Forskning/utvikling: forskergruppe NTNU/ISA
Partnere: Kommune 1 Kommune 2 Organisasjonen Peacepainting	Innledende fase: Dialogseminar med samarbeidende aktører fra kommune og Peacepainting for utforming av prosjekt
	I feltarbeidet:
<p>Utvalg 1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gruppe med 8 barn – gjentakende verksteder. • 2 ganger á 6 timer pr. verksted. • 2 ganger á 3 timer pr. verksted (delt gruppe) <p>Utvalg 2:</p> <p>4 grupper barn med deltakelse på ett verksted á 2 timer. Antall deltakere til sammen: 32</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Deltakende observasjon i maleverkstedene • Bruk av filmopptak og foto for dokumentasjon • Analyse av maleri og tekster av deltakere • Intervju av et utvalg deltakere i verkstedene • Intervju av instruktører og ansatte i kommuner
Utstillinger lokalt	Analyse av ulike datakilder i sammenheng

Vi vil i denne rapporten i hovedsak presentere funn fra utvalg 1, da vi fortrinnsvis ønsker å rette søkelys på den betydning maleverkstedene har for barn som har sosiale utfordringer i skolen. Utvalg 2 vil bli brukt som grunnlag for beskrivelse av Peacepainting-metodikk.

FELTARBEIDET

Feltarbeidets hensikt har vært å undersøke hva som skjer i dette rommet som i hovedtrekk besto av en gruppe barn, maleutstyr, instruktører og forskere. Sentral metodikk var deltakende observasjon, der vi i utgangspunktet hadde en passiv rolle for å iakttas og dokumentere aktiviteten (Hammersley & Atkinson, 1995).

Etter hvert og i noen situasjoner, var vi også deltakende i den forstand at vi snakket med barna, beveget oss rundt i rommet hvor vi filmet og fotograferte barnas arbeidsprosesser, hendelser og samhandlinger. I tillegg gjennomførte vi personlige intervju av barn og instruktører som gav innsikt i hvordan deltakerne og instruktørene selv opplevde aktiviteten. Intervjuene med barna omhandlet hvordan de opplevde å delta og de ble også spurt om hvordan de hadde det i skolemiljøet.

Barna som deltok i verkstedene laget minimum 2 bilder i en arbeidsøkt, og en del av metoden innebar at de skulle lage tittel og tekst til bildene sine. Gjennom denne dokumentasjonen der motiv og fargeuttrykk ble ordsatt, fikk vi også innsikt i det budskapet barna formidlet gjennom sine malerier. I maleverkstedene med utvalg 1 ble det brukt forskjellige format på bilder, samt musikk og leire for å variere aktivitetene.

Ett år etter at maleverkstedene fant sted, hadde vi også oppfølgingsintervju med instruktører, for å få informasjon om hvordan det gikk videre med barna som deltok fra utvalg 1, og om de på noen måte hadde tatt med seg erfaringer fra maleverkstedet inn i sin skolehverdag.

Ved å gå åpent og eksplorativt inn i feltarbeidet, der også forskerne brukte ulike metoder, fikk vi en nødvendig fleksibilitet i valg av hvilke forskningsmetoder som fungerte mest hensiktsmessig i ulike situasjoner i feltet. Det innebar at vi justerte metoder og tilnæringsmåter gjennom prosjektperioden, og etter hva som passet, gjennom observasjonsperioden.

Analysene av funnene har vært komplekse da vi satt med en mengde filmer, bilder, notater og intervjuopptak som skulle sees i en sammenheng. Vi har både brukt en form for narrativ analyse der vi har sett på helheten i «historien om maleverkstedene», hva som skjer der, og hva hovedpunktene i kunstaktiviteten innebærer (Polkinghorne, 1988). Vi har også hatt en tematisk analyseform (Postholm, 2010), der vi har sett på hvilke temaer som utpeker seg gjennom kunstaktiviteten. Da har både prosessen vært sentral, men også hvilke budskap barna formidler fra sin deltakelse i verkstedene.

Med ulike datakilder som har bestått av observasjoner og intervjuer, så har vi tematisk sett på kildene i sammenheng, der blant annet intervjuene bidro til å utdype og forsterke observasjoner som ble gjort i malerverkstedene. Dette gjorde datagrunnlaget sterkere og tydeligere i forhold til hva som var barnas opplevelser av å delta og hva de fikk igjen for å utfolde seg kreativt gjennom bildekunst.

RESULTATER

Vi har delt resultatene inn i fire hovedområder. Første del vil omhandle en beskrivelse av Peacepainting sin metodikk og hvordan PP-malerverksted fungerer som et pedagogisk konsept. Vi vil deretter rette søkelys på barns deltakelse og opplevelse av verkstedene. Deres opplevelser er rettet mot erfaringer av sosiale samspill med de andre, og individuelle erfaringer av hvordan de selv opplevde å bruke maling som redskap for å kommunisere.

Åpning av malerverksted med jorda, lys og farger

Utsnitt fra «Veggen».

PEACEPAINTING – ARBEIDSMETODE, PEDAGOGISK KONSEPT

Maleverkstedet starter ved at alle samles i sirkel rundt et lite bord der det står et lys, en liten globus og kuler av ull i mange farger. Instruktøren tenner lyset, løfter globusen og sier:

«Jordas overflate har 70% vann. Når det er regn og sol ser vi regnbuen. Sola gir oss mat, D-vitaminer. Inni kroppen er det 70% vann, samme som jorda. Når sola treffer vannet i kroppen, ser jeg for meg mange fine regnbuer...»

Utdrag fra feltnotat, utvalg 2.

Instruktøren fortsetter med å snakke om at vi alle har de samme behov både fysisk og følelsesmessig. Hun snakker om trygghet og glede, om det å få og gi kjærlighet. Om å skape og bruke fantasien og om behovet for å kommunisere. Budskapet som kommer fra instruktøren er: Alle er likeverdige uansett hvem vi er, eller hvor vi kommer fra:

«Alle har alle fargene inni seg.»

Utdrag fra feltnotat, utvalg 2.

Så introduseres en liten samtale om fred, følelser og universet. Dette kan variere fra verksted til verksted, men samtaletemaene ligger innrammet i menneskerettighetene og begrepene likeverd og fred. Deretter sier deltakerne navnet sitt etter tur, velger en farge fra bordet og forteller hva de tenker om fargevalget. Noen sier bare at de liker fargen, eller at det er favorittfargen, andre sier at de forbinder den med noe spesielt som fred, en traktor eller himmel.

Arbeidsprosessen i verkstedet starter innenfor tydelige fysiske rammer ved at barna velger noen få farger og pensler fra et lite utvalg. Hvert barn får sin plass ved en byggplate som måler 50x70cm som de skal male på.

I arbeidsprosessen står deltakerne fritt i valg av motiv, hvordan de teknisk maler, og om de vil velge flere farger og andre penselstørrelser. Det er rom for å ombestemme seg, til å eksperimentere og til å bruke tid. I verkstedet er eksperimentering med maling en del av prosessen. Barna blander farger og blander maling med vann. Noen skvetter maling på bildeflaten, andre maler hendene sine og trykker deretter de malte hendene mot maleriet. Maleaktiviteten er et utviklingsforløp igangsatt av deltakerne, og instruktørene følger opp barnas initiativ og ønsker i maleprosessen.

Tanker og samtale
i maleprosessen.

Noen barn trenger støtte for å komme i gang. Da deltar instruktørene som medspillere for barna, setter seg ned sammen med dem, og hjelper dem til å finne en inngang til maleprosessen. Det enkelte barns behov for å bevege seg i rommet, uttrykke sine følelser høytlytt eller behov for å konsentrere seg blir respektert, og er en integrert del av det pedagogiske arbeidet i maleverkstedet.

Når et maleri er ferdigstilt har instruktøren en samtale med deltakeren om bildet og skapelsesprosessen. Her deler barnet (maleren) sine tanker og ideer om bildet og maleprosessen og gir bildet en tittel. Instruktøren sammenfatter budskapet i en tekst som barnet godkjenner. Det ferdige produktet består da av et bilde med tittel og tekst. Barna gir bort det ene bildet sitt til utstillinger slik at andre kan få ta del i deres budskap gjennom bildet. Bilder kan også bli sent på utstillinger internasjonalt, for å vise at barns visuelle uttrykk rommer tanker som tilhører en global verden der mennesker fra andre nasjoner også kan ta del i barns følelser og tanker gjennom deres bilder. Dette er et virkemiddel for at barnet skal gå fra den interne prosessen som har foregått i maleverkstedet, til at de skal åpne seg for verden der ute og gi noe som andre kan ta del i. I dette ligger Peacepainting sitt prinsipp om at det er viktig å både gi og få, som er en del av rammene rundt verkstedet.

BARNAS DELTAKELSE I VERKSTEDENE

Her skal vi gi et innblikk i utvalgte deler av feltarbeidet som viser hvordan barna lot seg involvere gjennom aktivitetene i maleverkstedet. Vi vil vise hvordan prosessen i løpet av tiden barna deltok i verkstedet; fra oppstartsfase til arbeidsfase og avslutning inneholdt markante kontraster og stemningsskifter. Barnas sosiale samspill, det enkelte barns individuelle deltakelse og hva barna kommuniserte gjennom bilde, ord og væremåte i verkstedene, beskrives. Dette materialet er kommet fram gjennom observasjon, filmopptak, foto, deltakelse i verkstedene og intervju av barna.

FRA AMBIVALENS OG URO TIL KONSENTRASJON OG ENGASJEMENT

Stemningsskifter som oppstod i takt med introduksjon av de ulike aktivitetene i maleverkstedet fremstod som markante. Oppstarten av maleverkstedet på første samling (utvalg 1), med barna sittende rundt bordet, var preget av uro. Flere av barna hadde problemer med å sitte stille og viste sterke uttrykk for utålmodighet. Mens instruktøren snakket, brøt for eksempel en gutt av gjentatte ganger ved å reise seg og gå ut av rommet, mens andre henvendte seg til hverandre og begynte å snakke om andre ting.

Et par av barna hadde en skoleassistent sittende ved siden av seg, og samlet sett pågikk mange former for interaksjon på samme tid, og på flere nivå. To av barna skilte seg ut som oppmerksomme og lyttende. Samlingen ble gjennomført, men med en del avbrudd og avledninger. Instruktørene uttrykte i påfølgende pause at det opplevdes utfordrende å gjennomføre samlingene med så mye uro. Gruppen ble derfor delt i to før 2. samling, noe som fungerte godt.

Til venstre:
Eksperimentering med
maling av striper

Eksperimentering med bruk av forskjellige teknikker.

Overmaling, utvikling av idé.

I intervju uttrykte et av barna at «bråk» og uro var et kjent tema, men at erfaringene med å arbeide i maleverkstedets rammer hadde innvirkning:

Intervju med barn, utvalg 1.
1.dag 2 samling.

A (gutt): *Det blir veldig fort bråk når hele klassen er i lag.*

I (intervjuer): *Er det bråk i klassen din?*

A: *Ja, de krangler og roper masse og de tuller hele tida. Veldig irriterende og da klarer man ikke å følge med. ... Det er mere ro her. ... På skolen må du rekke opp handa hele tida, men det trenger du ikke her, her kan du bare snakke, utenom når de sier vi skal være stille.*

Her sammenligner gutten maleverkstedet og skolen. Til tross for at det var uro her, i maleverkstedet, så var det mer bråk i klassen. Det er tydelig at han misliker den uro som er i klassen, og at det er bedre å snakke fritt, slik de gjør i maleverkstedet, enn å sitte taus og vente med hånden i været.

Det å få velge fargekuler i introduksjonsfasen var en av aktivitetene der en gryende interesse for hverandre ble vekket. Man kunne se at de som involverte seg tenkte mens de lyttet til de andres tanker og følelser om fargevalget. Da fargevalg-aktiviteten ble gjentatt under andre samling var barna kjent med formen, og det ble raskt etablert en felles konsentrasjon når alle valgte farger og fortalte om sine valg:

Utdrag fra feltnotat utvalg 1.
1. dag, 2. samling.

«Grønn, fordi gresset er borte, det ligger under snøen ...».

Det markante stemningsskiftet i deltakergruppen utviklet seg i maleprosessen. Da barna fikk begynne å male falt det en ro over rommet. Barna gikk inn i arbeidsprosesser der gruppen utviklet en mer lavmælt og konsentrert adferd. Kun avbrutt av enkeltes høyere utbrudd koblet til det de var i gang med. Felles for alle var at de ble dypt involvert i egen maleprosess, noe som stod i kontrast til gruppesamspillet i forkant.

Uttrykk for utålmodighet, frustrasjon eller lyst til å avbryte, var så å si fraværende og barna gled inn i en slags ro, preget av konsentrasjon og arbeidsflyt. Deltakere som tidligere var svært urolige fordypet seg, og så ut til å være i sin egen boble. Noen malte rolig med nøyaktige penselstrøk, mens andre var konsentrert i en energisk malestil der penselen ble brukt i raske penselstrøk i store bevegelser.

Barna viste også tydelige uttrykk for engasjement over hverandres arbeid og ga hverandre positive responser og tilbakemeldinger. Denne formen for deling krevde at de hadde interesse for hverandres maleprosess, og at de lyttet til hverandre. Også når instruktørene var opptatt med enkeltpersoner ble de andre ofte oppmerksomt lyttende til barnet og instruktørens dialog.

INNE I MALERSALEN VERSUS UTE I FRIKVARTER

Det var i forbindelse med maleaktivitetene at gruppa utviklet konstruktive samspillprosesser. Dette startet allerede gjennom de første timene, og vedvarte i malersalen. Det var derfor en kontrast til det som skjedde ute i frikvarterene, særlig i første del av samlingen. Gjentatte ganger oppsto det brudd i det positive samspillet og barna var ofte litt hektiske når de kom inn og fortalte om uavsluttede hendelser. Etter en av frikvarter-pausene første dag kom for eksempel ikke alle tilbake fordi noen måtte opp til rektor for en samtale. Barna som kom tilbake, rapporterte om steinkasting.

I starten av maleverkstedene gav barna uttrykk for at de «ventet» på frikvarteret og at de ønsket å komme seg ut av malersalen. Dette endret seg og etter hvert ble ønsket om å få være til stede i malersalen sterkere. En dialog som utspilte seg mellom en voksen og et barn da den voksne varslet om pause forløp slik:

Instruktør (I) til barn: Nå er det frikvarter. Du må gå ut no.

B: Nei! Æ vil ikke. Æ har bare lyst til å jobbe!

I: Nei, du må gå ut en tur å få dæ frisk luft no.

B: Kan jeg komme rett inn og bare jobbe da?

I: Ja vi har en heil time igjen.

B: Bare en? For lite! Jeg har masse å gjøre, ikke nok!

Utdrag fra feltnotat utvalg 1.
2. dag, 1. samling.

Barnets utsagn gjenspeilte en entusiasme og arbeidsglede som stod i kontrast til det samme barnets mangel på engasjement i oppstarten av maleverkstedet. Maleverkstedet og tiden ute blant de andre barna på skolen, ble kontraster der malersalen i denne konteksten

framstår som et sted der de kan arbeide, finne ro og konsentrasjon. Ute var en annen verden av uro og bråk, der barna raskt falt tilbake til det å komme i konflikt med andre barn.

Det ble også bekreftet gjennom de individuelle intervjuene, der et av barna fortalte at lysten til å ha frikvarter endret seg i maleverkstedet:

«Når vi er på skolen er det om å gjør å komme seg ut så fort som mulig, mens her er det så artig så det er mer om å gjøre å få fortsette.»

Det viser at maleverkstedet allerede den andre dagen, ble et sted der barna trivdes og fant trygghet. De mestrer å blande farger og lage bilder som betyr noe, som forteller noe. Barna får kommunisere fritt og alle som deltar har dette felles; vi vil skape og vi kan skape.

Intervju med barn utvalg 1.
2. dag, 1.samling.

«Vi vil bare jobbe».

SOSIAL LÆRING I ARBEIDSFELLESKAP

Prosessen som barna gjennomgikk, var en lærings- og utviklingsprosess som virket på ulike nivå. Dette innebærer at barnas deltakelse var en kombinasjon av å være til stede i malersalen, verktøyet som var selve malingen og Peacepainting sine rammer for å skape kunst. Samtidig var det sosiale samspillet i rommet av en avgjørende karakter, da dette innvirket på om prosessen skulle bli vellykket eller ikke. Prosessen vi har beskrevet som fra uro til deltakelse, kan forklares ut fra Wengers teori om sosial læring (Wenger, 2000). Han vektlegger den sosiale læringsformen der læring foregår i aktiv deltakelse og involvering i et felleskap med andre. Læringen er altså kontekstavhengig og situert, i den forstand at omgivelsene og rammene rundt, både setter i gang prosessen, men også påvirker utfallet av læring i den gitte konteksten.

Denne situerte læringsformen er ofte ubevisste prosesser, prosesser som foregår i samspill, og som foregår utenom den formelle læringsformen der lærer underviser elev. Dette kan vi si var en sosial læringsform der selve deltakelsen i dette rommet for læring og utfoldelse, gjorde at det å male ble det naturlige valget alle barna tok fordi det var forutsetningen for å være til stede. Vi kan si at rommet for maling og kreativitet og friheten til å utfolde seg, påvirket deltakerne til å involvere seg i både eget malearbeid og samspillet med de andre, uten at de ble instruert til å gjøre det, eller fortalt hva de skulle gjøre. Det som foregikk utenfor dette rommet for kreativitet, ble etter hvert av mindre betydning.

Modellen nedenfor viser i grove trekk denne prosessen av sosial læring i felleskap. Der noen av deltakerne i oppstarten så ut til ikke å passe inn, men etter hvert ble involverte og aktive deltakere i utføring av malekunst. Alle utviste etter hvert stort engasjement og gav seg hen til arbeidsprosessen med å skape unike malerier.

Denne modellen viser prosessen fra uro og ambivalens der barna var påvirket av det som skjedde utenfor kunstrommet, til aktiv deltakelse i malearbeidet. Det midterste feltet viser hva som skjedde av sosial læring i konteksten, og det siste feltet viser barnas aktive deltakelse og utfoldelse i arbeidet.

MALEKUNST SOM REDSKAP FOR KOMMUNIKASJON OG KREATIVE SAMSPILLSFORMER

Vi observerte at ideer og kreative innspill som i en undervisningssituasjon kunne blitt oppfattet som uro som krevde disiplinering, ble gitt mening og innpasset i aktivitetene i maleverkstedet. Det kunne for eksempel dreie seg om å skvette maling med penselen, bruke tape på uvante måter, eller å danse rundt i rommet. Der elevene kunne skvettet maling på hverandre eller brukt hender fulle av maling til å ta på hverandre, uttrykte de respekt for hverandres maleplass og arbeider, og orienterte aktiviteten primært inn mot egen arbeidsprosess. Barna inviterte også hverandre inn i egne maleprosesser, og lavmælte langvarige dialoger fant sted mellom dem i grupper på to. Rommet for kreativitet så ut til å påvirke det sosiale samspillet positivt, der gledesuttrykk og en inkluderende samspillsform ble fremtredende.

Disse eksemplene illustrerer både kreativitet og former for selvdisciplin i det sosiale samspillet med andre. Muligheten for å ta selvstendige valg i arbeidsprosessen så ut til å styrke barnas involvering, sosiale deltakelse og meningsdannelse. I Wengers (1998) perspektiv belyser dette en form for innordning som handler om at barna koordinerte sin energi, aktivitet og deltakelse i malefellesskapet. Barna fant mening med det de skapte gjennom kunsten, noe som kan ha styrket barnas mulighet for å koordinere seg og innordne seg i det sosiale samspillet.

Et annet eksempel var det som skjedde første dagen da barna skulle kle på seg malekapper. Hendelsen utviklet seg til en sosial aktivitet der barna kledte seg ut for hverandre og gjorde ablegøyer. Barna uttrykte glede, latter, beveget seg fritt uten korrigerende fra voksne, og «kledde seg ut» for hverandre. Aktiviteten gav barna anledning til å involvere seg og påvirke utviklingen av miljøet i kunstrommet.

Sosialt samspill og gjensidig engasjement oppsto også gjennom spontane ideer. Et eksempel er da spilling av musikk fikk en gutt til å danse.

Gutten snakket mye, avbrøt instruktørene en del og var gjerne både for og imot samtidig. Han fikk ofte ideer som han prøvde ut i malarbeidet. Etter en pause ble det spilt musikk da barna kom inn. Gutten kom inn i rommet, tok en teiprull fra utstyrsbordet og teipet for munnen sin. Han lot seg inspirere av den ene instruktøren som beveget seg litt til musikken, og startet å danse. Instruktøren aksepterte guttens initiativ og danset tilbake, og etter hvert spilte de hverandres bevegelser i dans. To andre gutter ble interessert, teipet for munnene sine og begynte å danse de også.

Guttene hoppet og danset rundt om i hele rommet. En jente som satt og eksperimenterte med malingsteknikker lot seg ikke affisere. Guttene var forsiktige da de danset forbi henne slik at hun ikke ble forstyrret, og at de ikke tråkket på maleriet hennes. Så danset guttene bort til skoleassistenten som har stått og sett på. De tok henne med i dansen, passet på at alle som ville fikk være med, og danset sammen i en sirkel mens de holdt hender.

Så avsluttet guttene dansingen og tok av teipen.

*Den ene instruktøren spurte gutten:
«Hvordan var det å ikke snakke på en stund?»*

Gutten: «Det var godt».

Utdrag fra feltnotat utvalg.1.
1.dag, 2. samling.

Spontan dans med tape
over munnen.

Gjennom musikk og dans og teip over munnen gav gutten som snakket mye seg selv mulighet for å erfare uten å være verbal. Hendelsen utviklet seg ved at andre ville delta og den analoge kommunikasjonen mellom barna, barna og de voksne og musikken, førte til ny opplevelse av hverandre. Musikken som medspiller i kunststrømmet ledet til bevegelse, innlevelse og følelsesuttrykk, og påvirket til en gjensidig forskjell i dansernes væremåte der likeverd i deres samvær utvidet deres relasjonelle forhold (Bateson 2000).

Guttens initiativ ble fra første stund anerkjent av gruppa, og sett fra hans perspektiv var trolig ikke initiativet til å teipe for munnen bevisst fundert. Relasjonelt var det han som ledet an i at alle som ville skulle bli med, og at andre, på sine maleplasser, ikke skulle forstyrres. Instruktørens spørsmål om hvordan det var å ikke snakke, og guttens svar, at det var godt, forteller at gutten gjennom de andres analoge anerkjennelse, er lei av å bli mistolket gjennom sine spontane verbale responser.

Hendelsen viser også at deltakernes egne initiativ i kunststrømmet, utviklet seg til noe mer enn å male egne bilder. Her fikk vi tanker om at ulike kunstformer kommuniserer med hverandre, og at et rom der kreativitet står i sentrum, kan bidra til å skape andre former for personlige uttrykk enn malekunst som var hovedaktiviteten i rommet. En annen form for samspill i maleverkstedet var da instruktørene tok initiativ til gruppesamtaler om bilder som var i prosess. Dette utdraget fra feltnotater illustrerer et eksempel:

Instruktøren tar frem uferdige Univers-bilder fra forrige samling og viser. Alle er interesserte, og uttrykker hva de tenker og føler når de ser bildene. Uttalelser blir ofte fanget opp og respondert på av andre deltakere.

Spørsmål fra maleren:

Utdrag fra feltnotater utvalg 1.
2. dag 2. samling.

«Hvilken vei skal bildet være?» Han setter bildet i vinduskarmen, snur det 90 grader, og hele gruppa diskuterer og deler tanker om hvordan bildets uttrykk forandres og kommuniserer forskjellig etter hvilken vei det står.

Relasjonene mellom barna, barna og bildene og instruktørene, tillot at det ble åpnet for å uttrykke seg fra sitt indre selv; tanker, sanseopplevelser og følelser. Dette fungerte inspirerende både for malerne

og resten av gruppa noe vi så da de etterpå fortsatte med videreutvikling og ferdigstilling av bildene sine. Nye teknikker de hadde tilegnet seg ble brukt til å forsterke uttrykk i bildene. Barna hadde gjennom sin kommunikasjon både gjort hverandre spesielle og sendt positive sosiale meldinger til hverandre (Bateson, 2000; Bowers, 1990).

MALING, MUSIKK OG FØLELSER

Under en av aktivitetene i andre samling utviklet det sosiale samspillet seg på nye måter. Barna la seg på store hvite papirark og instruktørene tegnet omriss av barnas kropp på papiret. En av instruktørene spilte musikk, og spurte: «Hva slags følelse får du?» Noen av barna ble liggende å lytte, mens andre begynte å male innenfor omrisset av deres egen kropp.

Et eksempel illustrerer anledningene som oppsto til å være sammen om å formidle følelser i situasjonen:

En gutt reiser seg, stiller seg sammen med en annen gutt og ser nysgjerrig på omrisset av sin egen kropp. Han finner en tynn pensel, men nå ser det ut som han er mest interessert i hva de andre gjør. Instruktøren setter seg sammen med ham, endrer samtalen til å handle om følelser i kroppen og oppfordrer ham til å male. De samtaler og han begynner å male. Den andre gutten lytter og henter uoppfordret skyllevann. Tilbake med vannet spør vannbæreren instruktøren om hun kan spille trist musikk. Det gjør hun. Alle maler.

Utdrag fra feltnotat utvalg 1.
1. dag, 2. samling.

I samtale med instruktøren etter at bildet var ferdig fikk bildet tittelen "Følelser i kroppen". Gutten fortalte at noe av det beste med denne malesekvensen var å være sammen med den andre gutten, vannbæreren, og at han likte at de danset. Han fortsatte og sa at han, under maleprosessen, syntes bildet liknet litt på ham selv og det inspirerte ham til å danse.

Gutten: «Ligner på meg, uten kjøtt og blod, (pause) han bestemmer at jeg skal danse (pause) sjøl om jeg er litt flau.»

Utdrag fra feltnotat utvalg 1.
1. dag, 2. samling.

Interessant her er at gutten formulerer seg som om det er en annen person til stede i maleriet, en "han" som kan styre guttens handlinger. Samtidig er gutten mer opptatt av sin sosiale relasjon til en annen, enn bildet han har laget. Det er tydelig at behovet for vennskap og anerkjennelse er det viktigste for gutten

Et annet eksempel som forteller om følelser og viktige hendelser kom fram da det ble spilt musikk som barna kjente:

En av guttene ber instruktøren spille mer musikk av artisten XX (XXX-Tentacion's). Deretter begynner han å male innenfor omrisset av kroppen sin, med rødt. Når han er ferdig, ber han om tegneark og blyant. Han tegner masken til XX, fargelegger, klipper ut og limer over hjertet på den røde kroppen.»

Under samtalen mellom instruktør og barnet etter ferdigstilling, formidles følelser koblet til bildet, musikken og tanker om det virkelige liv:

Utdrag fra feltnotat utvalg 1.
1. dag, 2. samling.

Instruktøren (I): *Hva er det med XX?*

Barnet (B): *Sier navnet på en sang. (Ser lei seg ut.)*

I: *Hvorfor blir du lei deg?*

B: *Fordi han er snill og bestevenn. Han døde i 2018. Han ble skutt.*

I: *Hva skjer når du hører musikken?*

B: *Han er i himmelriket*

Gutten forteller mer og mer om XX, en kjent rapartist. «Han hadde et stort hus, og en kjæreste som fikk baby, og nå får babyen aldri se faren sin». Gutten avslutter samtalen med å leve seg inn i hvordan babyen har det.

Utdrag fra feltnotat utvalg 1.
1. dag, 2. samling.

B: *Babyen sier: «pappa, pappa,» og mamma'n er lei seg.*

Flere av barna engasjerte seg i rapartisten XX sin musikk og dødsfall, og med sine ulike livserfaringer og bakgrunn delte de hva han betydde for dem og hvor trist det var at han ble skutt. Det var med sterke følelser og engasjement gutten snakket om denne voldsomme hendelsen. Hva denne hendelsen forteller om guttens eget liv og livserfaringer vet vi ikke, men maleaktiviteten koblet til musikk gav en mulighet til å snakke om død, tap og sorg gjennom historien til rapartisten XX.

Innen kunstterapi brukes maling eller tegning til å projisere egne følelser og hendelser over til bildet og man kan på denne måten få utløp for tanker, erfaringer, følelser og stemninger som kan oppleves vanskelig tilgjengelig å verbalisere (Malchiody, 2012). Som dette eksemplet viste, så kan det som er vanskelig flyttes ut på papiert, og man kan da forholde seg til disse som eksplisitte fenomener og starte å utforske hva det handler om, noe som barna og instruktøren i dette tilfellet gjorde sammen.

Her males rap artisten XX og historien om musikk, dødsfall og sorg fortelles.

KOMMUNIKASJON OM UTFORDRINGER I SKOLEMILJØ OG DET Å SE DE ANDRE

Det sosiale samspillet som utviklet seg i maleverkstedet stod i kontrast til noe av det mer problematiske samspillet som kunne prege elevgruppa og skolemiljøet. Et av barna fortalte under intervju at konflikter mellom elevene ofte oppsto på grunn av misforståelser, og at mange hadde en tendens til å ta parti med, eller forsvare andre uten å forstå bakgrunnen:

«B. og de for eksempel er ikke så gode i norsk for det er ikke så lenge siden de kom til Norge, og da blir det en god del misforståelser. Så det kan være noen andre som har en helt annen krangel også bare... kommer de, og så skal de bare ta parti med bestevennen sin, og da blir det bråk...»

Intervju med barn utvalg 1.
2. dag 1. samling.

Maleri med imponerende dråpeteknikk.

Tittel: «En stor utsikt i mørke».

I denne sammenhengen var kommunikasjonsproblemer og barnas ulike forutsetninger for å uttrykke seg verbalt sentralt. Maleverkstedet så ut til å bøte på disse misforståelsene da kommunikasjonen der fløt godt, uavhengig av kulturell bakgrunn og språk. De kreative uttrykksformene som var tilgjengelige i maleverkstedet utvidet mulighetsrommet for barna til også å kommunisere gjennom symboler og tegn, mimikk, bevegelse, følelsesuttrykk og farger og bilder. Under intervjuene ble spørsmål om å bli kjent på andre måter utdypet. I en samtale med et av barna beskriver barnet hvordan han oppfatter de andres væremåte:

Intervju med barn utvalg 1.
2.dag 1. samling.

Intervjuer (I): *Tror du at dere blir kjent med hverandre på en litt annen måte nå, siden dere gjør andre ting?*

Barnet (B): *Ja, mer kjent med dem, og hvordan de tenker, – den fantasien de har, hva de tenker om hva de lager*

I: *Dere er jo vant til å se hverandre i klasserommet, hvordan en oppfører seg og sånt, – oppfører man seg annerledes når man er her i verkstedet?*

B: *Ja. Helt annerledes! På skolen er det ganske masse uro, og akkurat som alle bare vil bort derifra, mens nå er det sånn at alle bare ælske det de gjør. Dem blir så glad. Man bare ser det på dem. De trenger ikke å smile hele tida, men de oppfører seg på en helt annen måte. Man bare ser det på de.»*

I: *Dere snakker jo om det dere har laget. Er det noe som har overrasket deg litt da?*

B: *Ja, det var noen som fikk galaksen til å se ganske realistisk ut. Og som fikk til sånne planeter der de tok penslene og sprutet så de fikk sånne hvite dråper»*

Intervjuet med dette barnet viser en dybde i forståelse av de andre, og hvorfor det er vanskelig for noen å bli en integrert deltaker i det sosiale miljøet på skolen. Det viser interesse, innlevelse og engasjement for de andre, både hvem de er og hva de skaper. Han forteller åpenhertig at alle elsker å være i malersalen, og de elsker det de gjør. Det er sterke uttrykk og han begrunner det med at han ser det i måten de er på, i ansiktene deres.

Dette er et eksempel på forståelse av kommunikasjon på et detaljert nivå, der kommunikasjonen mellom de som deltar, både er rettet mot det de gjør sammen, de symboler og tegn de lager, ansiktsuttrykk og væremåte og samtalenes innhold. Dette er et eksempel på det som Bateson (2000) viser til når han sier at alt det mennesket

gjør i samværet er underlagt det kommunikasjonsmessige. Det vil si at i dette rommet så er selve tilstedeværelsen i rommet påvirket av det som skjer i malerommet, og dermed utvikler også aktiviteten seg avhengig av det som kommuniseres.

Uten å tenke på det, har gutten avkodet kompleks digital og analog kommunikasjon fra alle i et rom i en periode, samtidig som han spontant har relatert til og vært en del av den samme kommunikasjon. Den helhetlige kommunikasjonsforståelsen er guttens utgangspunkt for fortellingen om sine inntrykk av de andres væremåte i en gitt kontekst.

Flere ble inspirert til å bruke dråpeteknikk.

Vi fikk også glimt inn i barnas livssituasjon og følelser overfor livet utenfor skolen og maleverkstedet. Det kom til uttrykk både gjennom samtaler om det de malte, titler på bildene, og om hvem noen av dem ville male bilder til. Et eksempel var da et av barna viste frem et rosa bilde med hvite maling-skvetter og uttrykte med et stort smil:

«Dette skal jeg gi til min søster. Fordi hun er verdens beste søster!»

Utdrag fra feltnotat, utvalg 1.
2.dag, 1.samling.

INDIVIDUELL DELTAKELSE, SELVSTENDIGHET OG MANGFOLD

Aktiviteten i maleverkstedet besto i hovedtrekk av individuell deltakelse der det enkelte barns individuelle maleprosess var i fokus, og sosiale samspill med andre. Helt fra oppstarten ble det, oftest uten ord, formidlet til barna at de var frie til å gjøre det de ville med farger, maling, uttrykk og hva de ville skape, uavhengig av hva de andre barna gjorde. Instruktørene sikret underveis individuelle uttrykksformer gjennom samtaler med barnet om deres personlige maleprosesser. Barna fikk annerkjennelse, og positiv oppmerksomhet for alt det de skapte. I samtalene med instruktørene mottok barna også anerkjennelse for å ha tatt selvstendige beslutninger i maleprosessene. Dette gjorde at barna fikk en god selvfølelse og de ble trygge og stolte. Barna ble også støttet gjennom utsagn fra instruktørene når de gjorde egne valg for å utforske, endre, fordype seg eller snu kurs. Et eksempel som ble observert under første samling er følgende utsagn fra instruktøren til barnet:

Utdrag fra feltnotat utvalg 1.
1. dag, 1. samling.

«Så modig du var som torde å male over med den kraftige fargen der! Mange voksne er ofte redde for å gjøre sånne valg. Du turte det, og se så fint det ble!».

En slik type tilbakemelding fra instruktør så ut til å ha en positiv virkning. Rommet som barnet fikk uttrykke seg i ble stadig utvidet og gav støtte til den enkelte i å «være» den man er, og å skape en positiv anledning til å bli sett og forstått.

Et interessant eksempel på ulike identitetsuttrykk og individualitet kom fram hos to tvillingbrødre med flyktningbakgrunn som hadde svak norskspråklig kompetanse. Utseendemessig var de vanskelig å skille fra hverandre, men når de malte kom to svært ulike individuelle prosesser til syne der de uttrykte seg helt forskjellig. Den ene produserte svært mange bilder, og uttrykte sterk arbeidsglede og ønsket seg mer tid til å male. Hans uttrykk bar preg av storproduksjon og sterke gledesuttrykk. Under arbeidet sa han:

Utdrag fra feltnotat utvalg 1.
2. dag, 1. samling.

«Jeg har ikke tid til frikvarter, jeg har masse arbeid å gjøre. Jeg liker å arbeide!»

I kontrast til dette malte hans bror to gjennomtenkte malerier i løpet av to dager, og planla arbeidsprosessen nøye. Han arbeidet ganske

stille, tilbaketrukket og konsentrert. Underveis i arbeidet brukte han mye tid på å male en plate helt hvit, og han ble spurt om han hadde en plan.

*Han fortalte: «Jeg har tenkt masse i natt. Jeg vet hvordan.» Sene-
re malte han et rødt felt og et grønt felt – et flagg, som også ble
dekorert med en rose i plastilina.*

Utdrag fra feltnotat utvalg 1. 2.
dag, 1. samling.

Disse to brødrene hadde ulike måter å arbeide på, ulike uttrykks-
former og fortalte svært forskjellige historier gjennom sine bilder.
Det at barna ble stimulert til å videreføre ulike arbeidsformer de selv
tok initiativ til, åpnet opp for et mangfold i gruppa. Det gav også lyst
til å bare prøve ut det å male uten å planlegge for mye.

Barna uttrykte på ulike måter hvordan det føles å være i maleprosess,
– å være i øyeblikket. Her er et knippe utsagn fra forskjellige barn
som sier litt om selve maleopplevelsen.

*«Jeg var i en heilt anna verden ... inni bildet. Jeg følte meg glad ...
følte at det ble fint».*

Utsagn fra samtaler mellom
instruktører og barn, utvalg 1.
1. samling.

«Jeg har det godt når jeg maler».

«Jeg tenkte ikke, jeg bare gjorde».

«Jeg koser meg når jeg maler».

Utsagnene forteller noe om å bli en del av arbeidet, og å gå inn i det
med hele seg, der barna tar initiativ, bruker sansene, og føler seg fri
til å skape fra seg selv. Barna fortalte at denne opplevelsen var noe
annet enn det de hadde opplevd før, og noe annet enn Kunst og
håndverk på skolen.

*Vi bare bruke hender'n, også lage vi vårres egne ting. Det e ikke
sånn at dem sei på forhånd ka vi ska gjør, men vi får bruk fanta-
sien*

Intervju med barn, utvalg 1.
2. dag 1. samling.

Dette barnet sammenliknet det som skjedde i maleverkstedet med Kunst og håndverk i skolen, der de også bruker hender, men han beskrev at det skjer innenfor rammer der det er tydelige instruksjoner om mål:

Intervju med barn, utvalg 1.
2. dag 1. samling.

Ja, der tegner eller maler vi som regel. Men da er det ikke så fritt. Da bruker vi kanskje noen pinner, eller steiner også skal vi lage noe da. ... De bestemmer egentlig ganske masse over hvordan vi skal, og hva vi skal gjøre egentlig. Eller de bestemmer jo ikke helt hva vi skal gjøre, men vi kan ikke lage akkurat hva vi vil, og her kan vi jo gjøre det ...

Det er tydelig at Peacepaintings metodikk i maleverkstedene stimulerer og styrker både kreativiteten og individualiteten til det enkelte barn ved at barna kan gå inn i arbeidsprosessen fra sitt individuelle ståsted. Mål i prosessen er sekundært, det er noe barnet kan bestemme seg for tidlig, komme frem til i løpet av maleprosessen, eller ikke definere i det hele tatt.

I arbeidssituasjoner kunne noen sitte alene i dyp konsentrasjon, i sin «egen verden», midt i situasjoner der andre var i samspill med hverandre, og begge deler var greit. Ulike uttrykksformer «passet inn» i fellesskapet til tross for at de var ulike. Barna kunne være hyperaktive, intenst konsentrerte, pratsomme eller tause, og de kunne veksle fritt mellom det individuelle og det sosiale i rommet.

Vi kan si at maleprosessene gav muligheter for å uttrykke seg individuelt, i et felles orientert prosjekt, der barna kunne uttrykke seg selv gjennom tanker og følelser med all sin individualitet og særegne historier.

HVA ER BARNAS BUDSKAP GJENNOM BILDER, TEKST OG FORTELLINGER?

Vi skal avslutningsvis se litt på hvilke budskap barna kommuniserer gjennom sine bilder. Ved begge skolene der vi gjorde observasjoner, formidlet barna et mangfold av budskap gjennom sine bilder. De fortalte historier om det de var opptatt av her og nå, eller de formidlet følelser og stemninger gjennom bildene. Det er umulig å lage en sammenfatning av alle historiene og budskapene barna formidlet, da bildene er både et produkt av barnas tilstedeværelse i nuet, og barnas erfaringer og tanker om livet og verden.

Vi skal her gi noen få eksempel på historier barna forteller gjennom sitt bilde og tekst. Det er budskap om hvem jeg er, om mitt univers, om hva som er krig og ikke, og hva som er godt og universets vegg.

«Veggen».

«Det er liksom en evig vegg,
og den blir flatere og flatere til
lengre opp».

Til venstre:

«Store hand».

«Hånda laga merke. Jeg liker
å grise fra hånda i maling. Det
er godt. Jeg har det godt».

Bildene barna maler skal utstilles. Avslutningsvis snakket instruktørene om hvordan dette skal foregå. Et utdrag fra feltnotatene illustrer hvordan det ble mottatt av barna.

Familie og andre skal inviteres til en utstilling noen dager etter maleverkstedet. Barna gleder seg og flere snakker om at de er spente på hvordan de som skal komme og se vil ta imot det de har laget. Bilder som er ferdige bæres ut i trappegangen for å stilles ut. Barn som er ferdige med sine bilder arbeider aktivt sammen med den ene instruktøren.

Det samtales om bildene og hvordan de skal monteres. Barna kommer med forslag og snakker om hva de har tenkt med bildene, og hvordan bilder kan passe sammen i en utstillingssammenheng. Det er en positiv spenning og glede når det forberedes for å møte publikum.

Deltakerne er stolte av bildene sine og stolte av at andre skal se dem, og de viser engasjement for å finne fram til hvordan bildene skal settes sammen i utstillingen.

Utdrag fra feltnotat, utvalg 1. siste dag.

«Mitt eget univers»

«Fargene er glade innerst, de lyse fargene innerst. Jeg er glad innerst, hvis jeg blir lei meg er det ytterst. De ytterste er mørke, fine og litt mystiske. Firkanten er fantasi, det er det lille univers. Stor stjerne i midten er minner».

«Det lille universet»

«Jeg kunne sett på stjernene
og himmelen og ligget under
treet».

«ORB-337»

«Stjernene er både rødt og
blått. De kræsjer mer i det
røde. Det er mer krig der. Det
blå er mer fredelig».

OPPSUMMERENDE FUNN

Maleverkstedene i regi av Peacepainting viser en ramme og metodikk som er gjentakende i alle verkstedene og som er forutsigbar og trygg for de som deltar. Metodikken i verkstedene har et løpende fokus mellom felleskap og individualitet for deltakerne. Samlingene rammer inn verkstedene i temaer som skal inspirere og som ligger innenfor menneskerettighetsbegrepene fred og likeverd. Det arbeides med å skape malekunst i et miljø som forener deltakerne.

Den fysiske rammen er at alle får noen få farger de velger selv, en bred pensel og en lik maleplate å lage sitt bilde på. Samtidig er fortellingen i introduksjonen til verkstedet viktig i forhold til likeverdighet og respekt for det individuelle menneske. Det individuelle skaper deltakerne i sine bilder, og om de ønsker flere farger, tynnere pensler får de det. Rammen utfordrer kreativiteten og det enkelte barns selvstendige uttrykk kommer frem.

Barna forstår raskt maleverkstedets kontekst. De vil male mest mulig, og de vil prøve ut ulike måter å male på. Samspillet i gruppa utvikler seg gradvis, fra å være et prøvende og usikkert gruppespill, til at hver enkelt viste mer sikre individuelle uttrykk både på lerretet og i samspill med de andre.

HVA BETYR MALEVERKSTEDENE FOR DELTAKERNE?

Vi har oppsummert noen av funnene som er rettet mot hvilken betydning deltakelsen hadde for barna. Dette er basert på observasjoner, samtaler og tilbakemeldinger fra deltakerne. Vi har bak hvert punkt antydnet hvilken innvirkning deltakelse i Peacepainting sitt maleverksted kan ha for barnets personlige utvikling og sosiale deltakelse.

- Barna får utfolde seg kreativt og som selvstendige kunstnere – styrker deres selvtillit og følelse av mestring.
- Barna opplever verkstedet som et fristed i sammenligning med skolen/klassen – fører til en rolig stemning, de trives, det gir fred og konsentrasjon.
- Barna oppdager at de liker å arbeide over tid med å skape et produkt – styrker utholdenhet, løsningsfokus og mestringsfølelse
- Barna ser nytten av de andre barna, deltar i sosiale samspill og lærer av hverandre – erfaringer av tilhørighet, av å bygge positive og gode relasjoner med andre barn.
- Barna lærer nye maleteknikker, lærer om farger, blir glade i å skape – kan føre til at de fortsetter å male, bruke sin fantasi, og får selvtillit i at de er skapende og kreative.
- Barna får en arena for å kommunisere seg selv på en ny måte gjennom billedkunst. Hvem de er, hva de er opptatt av og hva som er viktig for dem – utvikling av selvforståelse, selvbevissthet og identitet.
- Barna får muligheter for å uttrykke seg selv uavhengig av språk, sosiale ferdigheter og kompetanse – får et alternativt redskap til å kommunisere et budskap.
- Barna blir sett og lyttet til i et gjensidig fellesskap, bli tatt på alvor – opplevelse av likeverdighet og omsorg.
- Barna skaper produkter som de kan være stolte av som de viser til familie, venner og andre som kan se bildene på utstillinger, lokalt og globalt – mestring, selvtillit og anerkjennelse.

HVILKEN BETYDNING HAR MALEVERKSTEDENE FOR BARN SOM HAR UTFORDRINGER I SKOLEN?

Denne undersøkelsen har vist hva barna får igjen for å delta i maleverkstedene og at dette har gitt deltakerne rom for å være kreative, å skape noe, og til å inngå i positive samspill med andre. Dette er «her og nå» studier som gir et innblikk i selve verkstedene og hva som skjer innenfor den rammen. Om deres deltakelse har en overføringsverdi til andre arenaer som skole- og fritidsmiljø, er vanskelig å fastslå ut fra vår dokumentasjon fra feltarbeidet. Det ville i så fall kunne blitt dokumentert gjennom å følge et utvalg barn over tid, på ulike arenaer som både skole, maleverksted og fritid.

Malerverkstedet skilte seg ut ved at det gav en annen kontekst enn skoleklassen og barna fikk nye muligheter til å inngå i positive sosiale samspill med andre. Samtidig er det ikke enkelt å overføre atferd fra den ene konteksten til den andre, da selve rammen for skolen og klassemiljøet også bidrar til å befeste enkeltbarns rolle og posisjon. Der barnet ofte blir værende i en stigmatisert rolle som en bråkmaker eller en stille introvert elev (Gjertsen, 2013; Thrana & Kojan, 2020).

Denne overgangen mellom verksted som kontekst og friminuttene i skolegården, viste store kontraster i væremåte mellom disse ulike arenaene. Noen av barna falt fort tilbake i gammelt mønster i frikvarterene, der de på nytt kom i konflikt med andre, og havnet i bråk og uro. Samtidig så vi at de barna som hadde de største utfordringene i å få aksept for sin væremåte i skolen, fikk svært positive roller i maleverkstedene og var noen av de mest produktive og kreative i både valg av uttrykk og teknikker. De fikk mulighet til å vise fram seg selv fra en annen side, vise seg fram som kunstnere, og ikke som bråkmake. Dette kan vi tenke oss har innvirkning på barnets selvbilde fordi de får erfaringer av å vise andre sider av seg selv enn de gjør i skolegården og klasserommet. Det er samtidig større sannsynlighet for å bygge et positivt selvbilde hvis verkstedene har en viss grad av hyppighet og barnet får delta over tid i maleverkstedet.

Ut fra funnene ser vi at det var sterke kontraster mellom hvordan barna opplevde skolehverdagen og klassen, og hva de opplevde i maleverkstedet. De elsket å arbeide, og ble svært arbeidsomme og produktive i verkstedene. Dette er erfaringer mange av barna ikke har i skolen, og her ser vi at ved å gi barna nye verktøy å kommunisere gjennom, så hjelper det også barna til å synliggjøre flere sider av seg selv til omgivelsene (Bateson, 2000; Ulleberg, 2014). Dette er nok noe av den mest sentrale virkningen av maleverkstedene. At verkstedene og metodikken til Peacepainting gir barn muligheten til å kommunisere seg selv på nye måter øker deres selvinnsikt, og samtidig erfarer alle barna at aksept og anerkjennelse gir et positivt kommunikativt felleskap.

Dette ble også bekreftet gjennom oppfølgingsintervjuene med instruktørene ett år etter fullførte malerverksted. Det viste seg at noen av barna som var mest urolige i starten av verkstedet, deltok i en mindre malergruppe som fast aktivitet gjennom skoleåret. Disse barna ble også medhjelpere for instruktørene når Peacepainting arrangerte verksteder for hele klassen, eller for barnehager i nærmiljøet. Tilbakemeldingene på deres innsats som medhjelpere, var at de var svært gode assistenter i å veilede små barn i maleprosessen, og tok oppgaven med stor respekt og alvor. Dette viser at deltagelsen i malerverkstedet skapte en ny mulighet for noen av barna til å være ressurser i skole og nærmiljø, ved at de fikk anerkjennelse for den rollen de hadde tilegnet seg.

Her kan vi knytte tilhørigheten i malefellesskapet til identitetsutvikling som Wenger(1998) omtaler som et sentralt resultat av deltagelse i et praksisfellesskap. Her forstås identitetsbegrepet gjennom forbindelsen mellom individuelt engasjement og dannelsen av praksisfellesskaper. Vi kan anta at for disse barna, så var det en slik gradvis identitetsutvikling som skjedde, der barna etter deltagelsen i maleverkstedene fikk nye kommunikasjonsverktøy som bidro til at de kommuniserte seg selv utad på enn annen måte enn tidligere.

Samtidig har vi kunnskap om at utsatthet og utenforskap i skole og nærmiljø, er en sammensatt problematikk som både kan handle om forhold i hjemmet, ulike helsebelastninger, levekårsutfordringer for familien, og ikke minst mobbing og utenforskap på arenaer som skole, barnehage og nærmiljø (Christensen, Nilsen, & Grønmo, 2021; Kirkøen, Engell, Andersen, & Hagen, 2019; Lund, Helgeland, & Kovac, 2017). Det vil derfor kreve tverrfaglig samarbeid og ulike tiltak for å møte barn og familier som strever på flere livsområder.

Vi ser at kunstaktivitet som har rammer som vist i denne rapporten, kan inngå i et tverrfaglig samarbeid, og være et av flere tiltak for å gi særlig barn med sosiale utfordringer i skole og nærmiljø, et springbrett og et mulighetsrom for å oppleve individuell mestring og positive opplevelser for sosial deltakelse med andre barn. For et barn som har store utfordringer kan slike tiltak være av uvurderlig betydning for det enkelte barns videre livsvei.

KJENNETEGN VED KUNSTAKTIVITET SOM SKAPER LIVSUTFOLDELSE OG MESTRING

- Rammer som skaper trygghet og tilhørighet, og stenger det utenfor ute.
- Samling om et felles tema, som f.eks.: Jorda, farger, likeverd og fred
- Gi barna deltakelse og medvirkning tidlig – f.eks. valg av farge og maleteknikk
- Gi rom for skaperkraft, frihet og kreativitet
- Å skape en arena der barna får bruke sin fantasi
- Vise at barnas arbeid er betydningsfullt
- La barna fortelle sin historie, sitt budskap gjennom kunsten
- La barna få muligheten til å gi videre og dele sitt verk med andre, f.eks. gjennom utstilling og fremførelse

ANBEFALINGER VIDERE:

- Videreføre gjentakende verksteder for grupper av barn som har utfordringer i skolen. Gjennomføre verksteder over tid, for samme gruppe barn og unge
- Innlemme deltakere som ressurspersoner eller medhjelpere for andre barn og grupper som deltar på maleverksted.
- Gjøre forsøk på å innlemme Peacepainting-metodikk i skolen, også på andre områder der kreative fag inngår, som aktiviteter, gym, musikk, kunst og håndverk og andre skapende fag. Må vurderes om det bør være utenfor skolegården, og med nye sammensatte grupper.
- Gjennomføre verksteder med kreativ malemetodikk (som f.eks. Peacepainting) for utvalgte grupper som har utfordringer med kommunikasjon, enten språklige barrierer og/eller atferdsproblemer, og barn, unge og voksne som strever med identitetsuttrykk og selvforståelse.
- Arbeide mer med tekst og poesi til bildene, da det ble noe travelt å forme ut teksten til bildene for noen av barna. Bruke mer tid i denne fasen. Dette kan også føre til gode samtaler og behov for oppfølging av samtaler for noen av deltakerne.
- Arbeide med målgrupper for verkstedene, da det kan synes at grupper av deltakere som opplever utenforskap, har utfordringer med kommunikasjon, språklige, kulturelle, eller sosiale, kan ha særlig nytte av malekunst som et verktøy for å få fram sin stemme i samfunnet.

LITTERATUR

- Abbott, C., & Taylor, P. (2013). *Action learning in social work* (First edition. ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Ainsworth, M. D. S. (1978). *Patterns of attachment: a psychological study of the strange situation*. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum.
- Bateson, G. (2000). *Steps to an ecology of mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Bowers, C. A. (1990). *Implications of Gregory Bateson`s Ideas for a Semiotic of Art Education*. *Studies in Art Educations*. A journal of Issues and Reseach 31(2), 69-77.
- Christensen, K., Nilsen, A., & Grønmo, S. (2021). *Ulikhet : sosiologiske perspektiver og analyser* (1. utgave. ed.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Cumming, S., & Visser, J. (2009). *Using art with vulnerable children . Support for Learning*. London, 24/4, 151-158.
- Fancourt, D., & Finn, S. (2019). *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review*. Retrieved from
- Gambrel, L., Burge, A., & Sude, M. (2020). *Creativity, Acceptance, and the Pause: A Case Example of Mindfulness and Art in Therapy with an Adolescent*. *Journal of Creativity in Mental Health*. New York, 15(1), 81-89.
- Gjertsen, P.-Å. (2013). *De usynlige barna*. Bergen: Fagbokforl.
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (1995). *Ethnography: principles in practice*. London: Routledge.
- Heggstad, K. M., Rasmussen, B., & Gjærum, R. G. (2017). *Drama, teater og demokrati : antologi II : i kultur og samfunn*. Bergen: Fagbokforl.
- Huss, E., & Bos, E. (2020). *Art in Social Work Practice. Theory and Practice: International perspective*: Routledge.
- Huss, E., & Sela-Amit, M. (2018). *Art in Social Work: Do We Really Need It? Research on Social Work Practice*, 1-6. doi:10.1177/1049731517745995
- Kirkøen, B., Engell, T., Andersen, A., & Hagen, K. A. (2019). *Barn i barnevernet og skolefaglig utvikling*. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 96(4), 246-260. doi:10.18261/ISSN.1891-1838-2019-04-04

- Krüger, V., Risnes, T., Nilsen, C. S., & Høiseith, T. (2019). *Musikkterapi og skoledeltakelse for ungdommer med barnevernsbakgrunn – en casestudie*. Tidsskriftet Norges Barnevern, 96(1-02), 40-55. doi:10.18261/ISSN.1891-1838-2019-01-02-04
- Krüger, V., Strandbu, A., & Stige, B. (2014). *Musikkterapi som ettervernstiltak i barnevernet – deltakelse og jevnalderfelleskap*. Tidsskriftet Norges Barnevern, 91(2-03), 79-93
- Lund, I., Helgeland, A., & Kovac, B. V. (2017). *På vei mot en ny forståelse av mobbing i et fohelseperspektiv - en kunnskapsoppsummering*. Acta Didactica, 11/3.
- McDonald, A., Holttum, S., & Drey, N. S. J. (2019). *Primary-school-based art therapy: exploratory study of changes in children's social, emotional and mental health*. International Journal of Art Therapy, 24(3), 125-138.
- Polkinghorne, D. E. (1988). *Narrative knowing and the human sciences*. Albany: State University of New York Press.
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforl.
- Stern, D. N. (2003). *Spedbarnets interpersonlige verden*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Thorvaldsen, S., Westgren, B. B., Egeberg, G., & Rønning, J. A. (2018). *Mobbing, digital mobbing og psykisk helse hos barn og unge i Tromsø*. Tidsskriftet Norges Barnevern, 95(2-03), 128-142. doi:10.18261/ISSN.1891-1838-2018-02-03-05
- Thrana, H. M., & Kojan, B. (2020). *Barn i kontakt med barnevernet: Betydningen av å anerkjenne skolen som en del av barnets omsorgsmiljø*. Barn (Trondheim, Norway), 38(2), 29-42. doi:10.5324/barn.v38i2.3704
- Ulleberg, I. (2014). *Kommunikasjon og veiledning: en innføring i Gregory Batesons kommunikasjonsteori - med historier fra veiledningspraksis* (2. utg. ed.). Oslo: Universitetsforl.
- Wenger, E. (1998). *Praksisfællesskaber. Læring, mening og identitet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Wenger, E. (2000). *Communities of Practice and Social Learning Systems*. Research Article. Organization, Sage Journal 7(2), 225-246.

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Kreative malerverksted for barns sosiale deltakelse i skole og oppvekstmiljø

Referansenummer

794909

Registrert

04.03.2020 av Hilde Marie Thrana - hilde.m.thrana@ntnu.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet NTNU / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for sosialt arbeid

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Hilde Marie Thrana, Hilde.m.thrana@ntnu.no, tlf: 90998288

Type prosjekt

Forskerprosjekt

Prosjektperiode

01.04.2020 - 30.06.2021

Status

29.04.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

29.04.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 29.04.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om helseforhold og alminnelige kategorier

av personopplysninger frem til 30.06.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Utvalg 1 er barn som deltar på malerverksted. Prosjektet vil innhente samtykke fra foreldrene til de registrerte og de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

Utvalg 2 er ansatte ved malerverkstedet og lærere. Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

TAUSHETSPLIKT

NSD minner om at informantene i utvalg 2 har taushetsplikt og ikke kan dele opplysninger om enkeltbarn eller annen taushetsbelagt informasjon til prosjektet.

Generelt vil det gjøres tiltak for å forhindre fremkomsten av tredjepersonopplysninger. De registrerte vil bli bedt om å unnlate navn og andre identifiserbare karakteristikk i omtalen av andre.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er

2.6.2020

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Kajsa Amundsen
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Til barn og unge i alderen 6-18 år og foreldre/foresatte
Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet:

Kreative malerverksted, oppvekst og barns sosiale deltakelse

Hvorfor delta i kunst og malerverksted?

Du er blitt invitert til å delta i malerverksted hos Peacepainting. De arrangerer malerverksteder for folk i alle aldre rundt omkring i verden. Hensikten med å bli med på malerverksted, er at de som deltar skal uttrykke seg gjennom farger og lage malerier som forteller et budskap. De bildene som blir laget, skal bli med på utstillinger rundt om i Norge og i verden slik at barn og unges budskap skal bli hørt av mange. De som deltar, får også ta med seg et bilde hjem fra hvert verksted.

Forskning om malerverksted

Samtidig som malerverkstedene foregår, så vil det være forskere fra NTNU i Trondheim som vil delta på malerverkstedene for å undersøke hvordan dette gjøres. Vi vil også ta bilder og filme fra verkstedene for å få vite mer om hva barn og unge forteller gjennom sine bilder. Vi vil også ha et gruppeintervju med dere som deltar om det å være med i kunst og malerverksted, og om deres hverdagsliv og trivsel i skole og nærmiljø.

Hva innebærer å delta i forskningsprosjekt?

Vi vil etter malerverkstedet ha et kort gruppeintervju med dere som deltok for å snakke med dere om hvordan dere opplevde å delta. Hvis du også blir med på bilder og film fra verkstedene, så er det for at vi skal dokumentere visuelt hvordan det arbeides på verkstedene både av barn og de voksne som deltar.

Hva skjer med informasjonen som du har gitt til oss?

Det du forteller i gruppeintervjuet blir imellom oss som deltar. Vi kommer til å skrive artikler om kreative malerverksteder. Da blir du ikke gjenkjent i det som er skrevet av oss forskere. Både intervju, bilde og film vil bli lagret slik at det er bare vi som er forskere i dette prosjektet som har tilgang til dette. Dette prosjektet skal etter planen avsluttes høsten 2021, og da vil også alle personopplysninger, film, bilde og opptak om deg, bli slettet.

Rettigheter ved deltakelse

Kunnskap for en bedre verden

Du har rett til å be om innsyn i opplysningene som er registrert om deg, å få dem rettet og slettet. Det å bli intervjuet og bli med på bilder, eller filmet er frivillig. Det er lov å trekke seg, da blir også alle opplysninger om deg slettet. Du har rett til å klage til datatilsynet hvis du mener at personopplysninger ikke blir behandlet på en forsvarlig måte.

Det er viktig at du vet at du er fullt og helt med på malerverkstedene selv om du ikke blir intervjuet i forskningsprosjektet

Bli med da vel

Vi håper du har lyst til å delta for vi tror at det er viktig at barn selv kan fortelle oss voksne hvordan ting fungerer, slik at vi kan lage gode aktiviteter for barn og unge og for at barn skal ha en god hverdag i skole og fritid.

Hvis du har spørsmål, kan du ta kontakt med

Kirsti Gjeitnes, NTNU Tel. 91672379. Mail: kirsti.gjeitnes@ntnu.no

Elin Hassel Iversen, NTNU Tlf.: 980 51 136 . Mail: elin.h.iversen@ntnu.no

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i forskningsprosjekt for barn/ungdom

Ja jeg har fått informasjon om forskningsprosjekt og vil gjerne delta

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Sett kryss:

- Jeg samtykker til å delta i gruppeintervju
- Jeg samtykker til at det blir brukt film og bilde fra malerverkstedene der jeg deltar

Samtykke til deltakelse i forskningsprosjekt for foreldre/foresatte

Ja jeg har fått informasjon om forskningsprosjekt og samtykker til at mitt barn deltar

-----
(Signert av forelder, dato)

Sett kryss:

- Jeg samtykker til at mitt barn deltar i gruppeintervju
- Jeg samtykker til at det blir brukt film og bilde fra malerverkstedene der mitt barn deltar

Dere kan levere dette skjema til kontaktlærer ved skolen, eller som dere vil samtykke pr. mail direkte til oss, er det også greit.

Barna kan også ta det med på malerverkstedet. Det er viktig at vi får svar skjema før verkstedene starter den 29 og 30 april.

Til lærere og ansatte i skole og barnehage
Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet:
Kreative malerverksted, oppvekst og barns sosiale deltakelse

Hvorfor delta i kunst og malerverksted?

Barn du er i kontakt med gjennom din jobb har deltatt i kreative malerverksted hos organisasjonen Peacepainting. De arrangerer malerverksteder for folk i alle aldre rundt omkring i verden. Hensikten med å bli med på malerverksted, er at de som deltar skal utrykke seg gjennom farger og lage malerier som forteller et budskap. De bildene som blir laget, skal bli med på utstillinger rundt om i Norge og i verden slik at barn og unges budskap skal bli hørt av mange. De som deltar får også ta med seg et bilde hjem fra hvert verksted.

Forskning om malerverksted

Samtidig som malerverkstedene foregår, skal det være et forskningsprosjekt om hva det innebærer å delta i malerverksteder for barn og unge. Vi som er forskere kommer fra NTNU i Trondheim, og vil delta på malerverkstedene for å lære om hvordan dette gjøres. Vi ønsker da å snakke med de som deltar om bildene de har laget, filme fra verkstedene og ta bilder av malerier for å vite mer om hva barn og unge forteller gjennom sine bilder. Vi vil også intervju noen av de barn og unge som deltar om hvordan de opplever å delta i slike malerverksteder og hvordan de har det i sitt skole og fritidsmiljø. I tillegg vil vi intervju lærere og andre som har ansvar for barn som deltar på malerverkstedene.

Hva innebærer å delta i forskningsprosjekt?

Hvis du ønsker å bli intervjuet om dette, så vil en av oss som er forskere snakke med deg om skolemiljø, utfordringer i skole, klasse og nærmiljø. Vi skal ikke intervju dere om personlige opplysninger om barna som deltar. Vi vil først og fremst snakke med deg om din erfaring med at elever deltar på malerverksted, og hva du mener om bruk av kunst som uttrykksform for barn og unge.

Hva skjer med informasjonen som du har gitt til oss?

Alt du forteller i intervjuet blir imellom den som intervjuer og deg. Det betyr at alle opplysninger om deg blir anonymisert, som vil si at du/og det du forteller ikke vil bli gjenkjent i det som er skrevet ned av oss forskere. Intervju og opptak blir kun tilgjengelig for de tre forskere som deltar i prosjektet, og de blir forsvarlig innlåst i arkiv. Dette prosjektet skal etter planen avsluttes høsten 2021, og da vil også alle personopplysninger, eventuelle opptak av deg, bli slettet.

Frivillighet og rettigheter ved deltakelse

Det er frivillig deltakelse i dette forskingsprosjekt. Det innebærer at du kan trekke deg fra å delta uten at du trenger å ha en grunn for det. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger du har gitt bli slettet. Du har klagerett til datatilsynet hvis du mener personopplysninger ikke blir ivaretatt på en forsvarlig måte.

Vi håper du har kan tenke deg å bli intervjuet om dette fordi vi trenger kunnskap om gode aktiviteter for barn og unge, og hva som kan bidra til å skape gode oppvekstsvilkår for barn og unge i et lokalsamfunn.

Hvis du har spørsmål og ønsker å delta kan du ta kontakt med

Kirsti Gjeitnes, tel.91672379. kirsti.gjeitnes@ntnu.no

Hilde Marie Thrana, tel. 90998288

Hilde.m.thrana@ntnu.no

Samtykke til deltakelse i forskingsprosjekt for lærere/ ansatte

Ja jeg har fått informasjon om forskningsprosjekt og vil gjerne delta

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Jeg samtykker til å delta i intervju

Intervjuguide barn og ungdom; Kreative malerverksted og oppvekstmiljø

1. Om familie, skole og oppvekstmiljø

- Jeg vil gjerne høre litt om din familie, hvor du bor, med hvem, hva dere gjør sammen (ikke navn, bare søsken og foreldre, bomiljø)
- Kan du fortelle litt om skolen du går på, klassen din, vennene og lærerne?
- Hva liker du best på skolen?
- Hva liker du minst?
(følger barnet videre på det barnet kan utdype og hva det tenker om dette)
- Skolemiljøet. Kan du si noe om hvordan du syns miljøet mellom elever, elever og lærere er på din skole?
- Er det noe i ditt skolemiljø som du synes er vanskelig?
- Opplever du det er noen voksne på skolen (lærere, helsesøster, eller andre) som du liker å snakke med hvis du trenger det?

2. Vennskap og felleskap med andre

- Hva tenker du på når jeg sier: bestevenn? (følge barnets initiativ)
- Hva er bra med venner, og hva er ikke så bra med venner?
- Hva gjør du når du ikke er på skolen?
(Aktivitet, lek, avslapning)
- Venner, kan du fortelle om hva du gjør sammen med dine venner?
- (ofte sammen, bestevenn/ mange venner/ få)

3. Malerverksted

- Nå er du med på malerverksted, hva syns du om det?
- Hva er det med det som du liker?
- Er det noe med det som du ikke liker like godt? I tilfelle hva?
- Hva ønsker du å fortelle gjennom dine maleri?
- Er det noen spesielt du ville fortalt det budskapet til?
- Hvordan har du det når du sitter og maler? Kan du fortelle hva du tenker og hva du føler der og da?
- Kan det å male bilder være til hjelp tror du for de som maler? i tilfelle ja, hva kan det å male hjelpe til med?
- Hva syns du om at dine bilder skal gå på utstilling rundt om i verden?
- Har du lyst til å delta på flere malerverksteder?
- Har noe forandret seg for deg etter at du begynte med malerverksted?